quatenus revocare. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod licet sit in *b* canone diffinitum, ut si quis Episcoporum in parochia sua monasterium forte construere voluerit, & de rebus Ecclesiæ, cui præsidet ipse ditare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam; Ecclesiæ vero; quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census Ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adjungitur, ut hæc temperamenti æquitas observetur, quod cui tributit, competens subsidium conferat; & cui tollit, gravia damna non infligat, ea quidem cautela servata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex duabus remunerationem assumat, hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius, non solum debet amplius, sed nec tantum, nec minus, tam gravi Ecclesiæ suæ detrimento conferre, sive simul, & semel id facere velit, sive pluries, successive eidem, vel diversis Ecclesiis conferendo. Unde cum grave detrimentum, sive de possessionibus, sive de proventibus, vel ad Episcopalem mensam, vel Cathedralem Ecclesiam pertinentibus, in quantalibet portione constiterit esse collatum, poterit legitime revocari, nisi e præscriptione, vel alias exceptione legitima hujusmodi actio excludatur. Nam etsi prima facie præsumatur, quod collatio quinquagesimæ, vel centesimæ partis grave non inferat detrimentum; quia tamen si non solum sæpe, sed etiam semel id fiat: ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum esse valde damnosum, quod quidem magis potest ex ostensione ipsius facti quam expressione alicujus statuti cognosci, nec quinquagesima, vel centesima semel, ac successive debet cum gravi damno conferri: si vero in tantum abundet Episcopus, ut sine damno Ecclesiæ suæ possit amplius, quam in quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius Ecclesiæ subvenire, quamvis per se non debeat summam excedere a canone præfinitam, per quam incaute largiri volentibus est occursum, de superioris tamen auctoritate potest etiam in majori summa inopiæ alterius providere.

NOTÆ.

1 a S. *Andreæ*.) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. c. ult.* non autem reperitur præsens epistola inter editas a Guillelmo Sirleto, & Bosqueto: quare ejus integram adhuc præ manibus non habemus. De Ecclesia Sancti Andreæ nonnulla adduxi *in c. 2. de suppl. negl.*

b *Canone.*) Videlicet 5. Concilii Tolet. 9. relato a Gratiano *in c. bene est* 12. *q.* 2. & in editione Garsiæ ita habetur: „Bonæ rei dare consultum, & præsentis habetur vitæ subsidium, & æternæ remunerationis spectare cernitur præmium. Quisquis itaque Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus Ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreverit, non amplius ibidem quam quinquagesimam partem dare debet, ut hac temperamenti æquitate servata, & cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit; damna gravia non infligat. Ecclesiæ vero, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census Ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit; ea tamen cautela servata, ut tantummodo quæ placuerit ex his duabus, remunerandam assumat.„

2 c *Præscriptione.*) Imo ex Concilio Aurelianensi ita caveatur *in c. si Episcopus* 13. 16. *q.* 4. ibi; „ Si Episcopus humanitatis intuita mancipiola, vineolas, vel terrulas clericis, aut monachis, vel quibuslibet præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiamsi longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesia præjudicium patiatur: nec sæcularis legis præscriptio, quæ Ecclesiæ aliquid impediat, opponatur.„ Ergo nec in præsenti specie præscriptio admitti poterat. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, in specie textus in dicto capite. Si Episcopus; nullam monachos, vel clericos habere posse bonam fidem, nec justam causam possidendi, cum rem tantum ad usumfructum acceperint. In præsenti autem specie, si major pars, quam quinquagesima donata sit, in ea parte præscriptio procedit; quia & bona fides, & titulus justæ possessionis dantur.

COMMENTARIUM.

4 Licet regulariter Episcopi nequeant de rebus Ecclesiæ suæ, seu spectantibus ad propriam mensam, tam laicis, quam ecclesiasticis donare, *c.* 2. ubi late probavi, *hoc tit.* tamen ad construendam Ecclesiam, vel jam constructam dotandam, possunt donationem ita facere, ut si in ea Ecclesia jam regularis disciplina vigeat, quinquagesimam partem fructuum donare possint: si autem de novo erigenda sit, centesimam, *c. si episcopus* 73. 12. *q.* 2. *c. bene*, *c. religiosum*, *eadem causa*, & *q. c. possessiones*, 16. *q.* 3. *c. pastoralis*, *de his quæ fiunt a Prel.* Conc. Toletanum 4. can. 37. ubi Patres hujus sanctionis rationem expressérunt his verbis: „Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiasticæ largiantur, quanto magis consulendum est, quibus retributio justa debetur? „Accedit utilitas fidelium, quæ in constructione Ecclesiarum facile reprehenditur, & eam commendabimus infra, in titulo *de jurepat.* Illustrant Ant. Aug. *l.* 4. *epit. juris Pont. tit.* 5. *per totum* Cujac. *in præf.* Cironius, *ad tit. de his quæ fiunt a Prel.* Moneta, *de comm. c.* 11. *n.* 85. Lambert. *de jurepatr.* 1. *p. l.* 1. *art.* 16. Si autem Episcopus integre ex fructibus propriæ Ecclesiæ construxerit monasterium illud, ipsi Ecclesiæ adjudicandum est, *c. Apostolicos* 13. *in fine*, 12. *q.* 2. quia tantum juxta distinctionem supra adductam potest Episcopus quinquagesimam, vel centesimam partem fructuum donare. Sed an Capituli consensus in simili donatione desideretur, hæsitatur ab Interpretibus. Et Episcopum non posse per se, absque consensu Capituli, similem donationem facere, tenuerunt Glossa *verbo Quinquagesimam*, *in dicto c. bene*, Gregorius Lopez, *in l.* 4. *tit.* 14. *p.* 1. & alii congesti a Redoano, *de rebus Eccl. q.* 2. qui moventur auctoritate textus, *in c. si Episcopus*, 12. *q.* 2. in illis verbis: „ De consensu Concilii sui habeat libertatem faciendi. „ Et ex cap. pastoralis, de his quæ fiunt a Prælat. ubi docetur, non posse Episcopum per se de bonis Ecclesiæ propriæ quidquam monasterio, aut simili pio loco concedere. Cironius *ubi proxime*, existimat olim non licuisse Episcopis sine consensu Capituli donare quinquagesimam, vel centesimam partem: potuisse tamen post Innocentii III. constitutiones; tam in præsenti, quam *in d. c. pastoralis*, in quibus aperte fatetur, se intendere derogare dispositioni textus *in d. c. bene*, ubi licet non exigeretur consensus Capituli, id tamen supplendum erat ex Conc. Tolet. 3. relato *in d. c. si Episcopus* 73. Sed vere non agnosco, ubi Innocentius III. intendat derogare textui *in d. c. bene*; nam *in d. c. pastoralis*, potius ait, se ita statuere, salva constitutione canonica de concedenda piis locis quinquagesima parte. Quæ verba cum referantur ad textum *in d. c. bene*, nullam continent consensus Capituli mentionem. In præsenti autem tantum Innocentius exponit eundem canonem *bene*, ita ut Episcopus tantum semel quinquagesimam, aut centesimam partem possit donare: in tota tamen textus serie nullam facit mentionem consensus Capituli adhibendi, vel non. Et ita secundum canonem, de quo loquitur, & quem expendit Innocentius, accipiendus est. Nec felicius Jacobus Cujacius *in præsenti*, dum ait verba dicti canonis *bene*, immutata aliquatenus referri ab Innocentio III. cum in eo nullus exigatur Capituli consensus. Sed etsi conferatur canon ille cum verbis Innocentii in præsenti relatis, mire consonat. Tandem alii pro solutione hujus quæstionis, & conciliatione textus *in d. c. si Episcopus*, cum dicto capite *bene*, ita distinguunt. Vel Episcopus donat quinquagesimam partem rerum Ecclesiæ monasterio nondum constructo, vel etiam constructo, sed sine licentia, & consensu Capituli; & tunc non potest per se aliquid donare absque consensu Capituli; vel monasterio jam constructo ex Capituli licentia, & voluntate; & tunc novus non desideratur consensus ad prædictam donationem. Ita docuerunt Abbas *in d. c. pastoralis*, *n.* 4. Redoanus *ubi sup. n* 47. Rationem differentiæ inter utrumque casum eam reddunt, quod ubi Capitulum ædificationi consensit, orta fuit ex parte ejus obligatio congrue illud dotandi, atque ita cum donatio, seu dotatio jam necessaria sit, frustra desideratur Capituli consensus, cum constructionis tempore jam intercessisset, argumento textus *in l. qui sub conditione*, §. *de hoc*, *ff. de condit. institut.* At cum hæc ratio cesset, quoties sine consensu Capituli Ecclesia constructa fuit, ac per consequens cesset obligatio eam dotandi, requiritur in donatione ab Episcopo facienda Capituli consensus, sine quo, sicut non potuit construi monasterium, ita similiter nec dotari. Sed libenter quærerem ab his Doctoribus, undenam statuta reperiatur obligatio Capituli dotandi omnia monasteria ex ejus consensu, seu licentia constructa? Cum illud tantum notum sit, eum qui construxit Ecclesiam, ad ejus congruam sustentationem teneri, *c. cum sicut*, *de consecr. Ecclesiæ*, nec unquam legi, ad constructionem Ecclesiæ necessarium esse Capituli consensum. Unde verius existimo, nec attento jure antiquo, nec jure novo Innoc. III. desiderari consensum Capituli in donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis, juxta distinctionem supra adductam; sed Episcopum propria auctoritate eam facere posse, cum omnes textus, in quibus hæc facultas Episcopis conceditur, nullam faciant mentionem consensus Capituli. Accedit & ea ratio; nam cum jure permittente talis donatio fiat, non debet exigi ea solemnitas, quæ in similibus alienationibus rerum Ecclesiæ desideratur, argumento textus *in l. in conditionibus* 5. *ff. de condit. & demonstr. l. nitano*, §. *qui fideicommissum*, *l. non tantum*, *vers. Autem*, *ff. de fideicommiss. liber. l.* 1. & 3. *C. quando decreto opus non sit*, *l.* 3. *in princ. cum suis* §. *l. si pupillorum*, §. 1. *ff. de rebus eorum*, Narbona *de ætate*, *anno* 25. *q.* 12. *n.* 7. Nec contrarium probat textus *in d. c. si Episcopus*, nam dum exigit Capituli consensum, non est accipiendus de donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis, sed de donatione integræ Ecclesiæ parochialis in monasterium conferenda; quo casu verum est, consensum Capituli requiri, *c. tua*, *de his quæ fiunt a Prælat.* Dum autem PP. in eo textu descendunt ad donationem modicam faciendam ab Episcopo, nullum exigunt Capituli consensum, sicut & *in dicto c. pastoralis*. Unde cum nullibi legatur, consensum Episcopi necessarium esse in donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis fructuum, non est ratio cur de casu unionis Ecclesiæ parochialis monasterio factæ, relato *in d. c. Si Episcopus*, arguatur ad donationem modicam quinquagesimæ, vel centesimæ partis.

CAPUT

CAPUT X.

a Gregorius IX.

PRopter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata donationis, donatoris persona de rigore juris eam potuit revocare, si forte in ipsum impias manus injecerit, aut sub atroces injurias, seu grave rerum suarum damnum, vel vitæ periculum inferre præsumpserit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores.

NOTÆ

1 a G*regorius* IX.) Qui præsentem constitutionem deprompsit *ex l. ult. de revoc. don.* ubi extant eadem verba, ut jam notavit Cujac. *in præf.* Quare cum hæc constitutio ex jure civili deprompta sit, juxta ejus principia examinanda est. Sic assertio.

COMMENTARIUM.

2 Conclusio traditur, & probatur. DOnatio propter ingratitudinem potest per donatorem, non per hæredem ejus, qui tacuit, revocari. Probant eam text. *in l. his solis*, *authent. quod mater*, *l. fin. C. de revoc. donat.* *l. cum res*, *C. de contrah. emp. l. omni modo*, *Cod. de inoffic. donat. l. si mortis*, *ff. de don. caus. mortis* §. *sciendum*, *Inst. de don. l. solo* 30. *C. de liberali causa*, *l.* 6. §. *Imperator*, *de liberis agnosc. l. ingratus* 19. *de jurepatr. l.* 1. & 2. *C. de libert. & eorum l.* 3. *l.* 12. *l. precibus*, *Cod. de inoffic. donationibus*, *l. penult. tit.* 4. *p.* 5. Illustrant ultra congestos in præsenti a Garanna, & Barbosa *in collect. & select. ad hunc textum*. P. Gregor. *l.* 3. *partit. tit.* 19. *c. fin.* Bocerus *disp.* 19. *de donat. n.* 38. Hunnius *in encyclop. p.* 3. *tit.* 26. Canisius, *in repet. ad hunc textum*, plures congesti a Noguerol *alleg.* 6. *num.* 86. Hermosilla, *in l.* 10. *tit.* 4. *p.* 5. Vela, *dissert.* 7. *Hispal. n.* 40. Larrea, *decis.* 2. *Granat. n.* 11. Amaya, *l.* 2. *observ. c.* 6. Ayllon, *in addit. ad Gomezium*, *c.* 4. *de don. n.* 15. Gibalinus, *t.* 2. *de neget. l.* 4. *c.* 2. *art.* 7. Retes, *de don. c.* 18. *per totum*, Borellus, *tom.* 3. *decis. tit.* 12. *per totum*, Castillo *l.* 3. *contr. c.* 10.

3 Traditur ratio dubitandi. Sed in præsentem assertionem pro dubitandi ratione sic insurgo; Donatio inter vivos pure facta irrevocabilis est, *c. sacrorum* 15. 12. *q.* 2. *c.* 1. 16. *q.* 2. *c. fin.* 16. *q.* 6. *c. sunt qui* 17. *q.* 3. *l. sive emancipatus* 17. *cum tribus sequentibus*, *Cod. de donat. l. cum ancillam*, *l. si repetendi*, *C. de condict. ob causam*, *l.* 2. 3. 4. 5. & 6. *C. de revoc. donat. Et recte*, *cum ex c.* 2. *legis Cincia*, non aliter donatio celebraretur, quam si res mobiles, vel immobiles per traditionem, aut solemnem mancipationem darentur; jura vero, & actiones solemniter cederentur, *l. justa* 4. *cum seq. l.* 7. *C. Theod. de don.* docuerunt Cujacius, *l.* 6. *observ. c.* 18. & *in Novella* 181. & *in l. Aquilius*, *C. de don.* Osualdus, *l.* 5. *Donelli*, *c.* 2. *littera B*, Hothomanus *de don. c.* 1. Scipio Gentilis, *de don. inter*, *l.* 4. *c.* 18. Mendoza, *l.* 3. *de pactis*, *c.* 9. *q.* 5. Gutherus, *de jure manium*, *l.* 3. *c.* 7. Igitur nec ex causa ingratitudinis, vel simili donatio revocari potest. Secundo in aliam partem, ubi Gregorius negat hæredibus donatoris contra donatarium ingratum competere hanc actionem, seu conditionem, nec ab eo per successores rei auferri posse, obstat; nam hæc actio rei persecutoria est, ut infra dicemus: sed omnes actiones rei persecutoriæ, ex delicto esti proveniant, dantur hæredibus, & contra hæredes, igitur & successoribus donatoris jus revocandi similem donationem competit; quam sententiam nervose defendit Donellus, *l.* 4. *comm. c.* 29. Igitur non recte Gregor. in præsenti negat per successores donatoris revocari posse donationem in integrum collatam.

4 Traditur ratio decidendi. Quibus difficultatibus minime obstantibus, vera est præsens constitutio, videlicet donatorem ob ingratitudinem donatarii posse donationem revocare condictione, quæ appellatur actio ingrati, *d. l. his solis*, *v. Actionem*: quæ est actio personalis, qua intenditur ut res donata regrediatur in dominium donatoris, & interim dum per sententiam aufertur, in dominio donatarii manet. Bocerus, *de don. c.* 3. *n.* 102. Gutierez. *de juram.* 1. *p. c.* 10. *n.* 7. Non tamen, ut voluit Donellus, *l.* 14. *comment. c.* 31. hæc actio ex ipsa donatione nascitur, sed extra id, quod agitur, hæc actio oritur, ut interdum condictio indebiti, *l. is qui* 13. §. *ult. ff. commodati*; de ingratitudine autem legitime constare debet, veluti si donatarius atroces injurias donatori inferat, si ejus vitæ infidietur, si grandem jacturæ molem illius substantiæ, & bonis ingerat. Et merito ingratus rebus donatis privatur in pœnam tam immanis delicti: ingratitudinis enim vitium adeo grave est, ut cetera alia facile vincat, ac superet. D. Bernardus *in Cantica*, ibi: " Ingratitudo est hostis gratiæ, inimica salutis, quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitudo. „ Seneca, *l.* 4. *de benef. c.* 16. ibi? " Fugiendum est ingratum esse, quoniam nihil æque concordiam humani generis dissociat, ac distrahit, quam hoc vitium. „ *Ex ibi*: " Quis denique non ingratum detestetur hominem, sibi ipsi inutilem. „ Plura de hoc Beyerlink *t.* 4. *in Theatro vitæ hum. verbo Ingratitudo*, Theophil. *t.* 4. *l.* 3. *sect.* 3. *c.* 10. *per tot.* Merito ergo ob ingratitudinem erga donatorem commissam statutum est, ut donatio revocetur, ut etiam libertas, quæ semel data revocari non solet, ob ingratitudinem revocatur, & libertí ingrati reducuntur in servitutem, *l. qui manumittuntur*, *C. de operis libert. l.* 2. *C. de libert.* & *eorum liber. l. solo* 30. *C. de libert. caus. l. un. C. de ingrat. libert. l.* 1. §. *cum patronus*, *ff. de offic. Præfecti urb. l. non solum* 6. §. 1. *ff. de in integrum*, *test. l. si mulier* 21. *ff. de eo quod metus causa*, *l. alimenta* 6. §. 1. *ff. de agnosc. liber. l.* 5. *ff. de jurepatr.* Donellus, *l.* 2. *comm. c.* 17. & 24. Cujacius, *l.* 10. *observ. c.* 33. & *l.* 21. *c.* 16. Connanus, *l.* 2. *comment. c.* 2. *n.* 4. Revardus, *l.* 1. *consult. c.* 21. Faber *in Papin. tit.* 2. *princ.* 2. *illat.* 4. Amaya, *l.* 2. *obs. c.* 4. *n.* 5. & *c.* 6. etsi in contrarium expendi soleant textus *in l. si quis hæc* 30. *ff. qui* & *a quibus*, *l.* 1. §. 1. *ff. de jur. annul. aur. l. libertus*, *de bon. libert. l. si dotem* 24. *ff. de jure dot. c. Episc.* 58. 12. *q.* 2. *l.* 3. *ff. de obsequiis*. Et licet circa auctorem hujus pœnæ dissentiant Interpretes, siquidem Revardus *d. c.* 11. laudat Commodum ejus auctorem, Cujacius autem *dicto c.* 33. & *lib. singul. responsi. Ulpiani*, & Marcellus, *in l.* 3. *ff. de obsequiis*, eam tribuant jam Trajano, jam Neroni, jam Claudio, dicendum tamen est, auctorem hujus pœnæ fuisse Claudium, ut probat Connanus, *dicto l.* 2. *c.* 1. *n.* 4. Amaya, *dicto l.* 1. *c.* 6. *n.* 13. Benitez *in c. unico*, *de natis ex libero*, *n.* 20. Causas autem revocationis a Justiniano relatas *in d. l. fin.* & *Novel.* 78. *c.* 2. & a Gregorio *in præsenti* transcriptas, exponunt Donellus, *ubi proxime*, *l.* 14. *c.* 27. Canisius, *in repetit. ad hunc textum*, ultra quas arbitrio judicis relinquitur judicare, quæ sint causæ graviores, & ex ingrato animo proveniant. Osualdus *d. c.* 27. *littera D*, Menochius *de arbitr. casu* 72. Non tamen transit hæc actio in hæredem, aut illi competit, si ejus auctor tacuit; quia quæcunque actio doloris tantum causa datur, cum persona, cujus gratia competit, intercedit, *l. penult. ff. de in jus vocando*, *l. injuriar.* 13. *ff. de injur. l. posthumus* 6. §. *fin. cum duabus legibus sequent. ff. de inoffic.* nisi præparatum sit ipsum judicium, aut ingratitudo extrajudicialiter denuntiata, ut *ex l.* 1. *C. de revoc. donat.* docent Donellus, *l.* 14. *comment. c.* 29. ubi Osualdus, *littera B*, Bocerus *de don. c.* 3. *n.* 97. Robertus, *l.* 1. *rer. judic. c.* 14. Donationem autem remuneratoriam non posse ob ingratitudinem revocari, probant Molina, *l.* 4. *de primog. c.* 11. *n.* 45. Guttierez, *consil.* 24. *n.* 25.

5 Respondetur difficultatibus. Nec obstant difficultates supra expensæ. Non prima; nam licet regulariter donatio perfecta revocari non possit, ex causis tamen a jure approbatis, & receptis utique revocari valet, veluti ex causa ingratitudinis, de qua in præsenti; vel si postea liberi suscepti sint a donatore, *ex l. si unquam*, *C. de revocand. donat.* Quæ causa etiam jure canonico approbata videtur *in c. fin.* 17. *q.* 4. junctis traditis a Covar. *l.* 1. *variar. c.* 19. Donello, *l.* 14. *comment. c.* 32. Fornerio, *l.* 2. *rer. quotid. c.* 8. Merillo, *l.* 2. *obs. c.* 34. Vinnio *l.* 2. *select. c.* 32. Mornacio, *in l.* 8. §. *si Imperator*, *ff. de inoffic.* Ferro Mantique, *de different. utriusque fori*, *q.* 47. Nec obstat quod de mancipatione solemni dicebamus; nam licet donatio olim sola traditione non perficeretur, nisi in conjunctas personas fuisset collata, *l.* 4. 5. & 7. *C. Theod. de don.* post jus tamen Justinianeum donatio majus in contractus speciem transit; cum solo contractu perficiatur, *l. si quis* 35. §. *fin. C. de don.* Nec obstat secunda difficultas; nam tam Gregorius in præsenti, quam Justinianus *in d. l. ultima*, loquuntur quando tacuit testator, ut expresse in utroque textu asseritur; non vero cum actionem personalem etiam rei persecutoriam proposuit; nam tunc etiam hæredi competit hæc actio, cum jam lite mota donator decessit; cum vero sciebat injuriam sibi illatam esse, & tacuit, quia abolitione tollitur injuria, remissa censetur, & ideo hæredibus non licet donationes revocare: licet enim transeant ad hæredes actiones defuncto quæsitæ, quæ ei competere cœperunt, hæc tamen actio non consistit in defuncto, ut probat Donellus, *l.* 14. *comment. cap.* 29. & ideo ad hæredem non transmittitur.

TITULUS XXV.

De peculio Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

Ex Concilio a *Arelatensi.*

INvestigandum est, si nihil patrimonii habens presbyter, quando promotus est ad ecclesiasticum ordinem, postea emerit prædia, cujus juris sint: quoniam Ecclesiæ, ad quam nihil habens promotus est, esse debent juxta canonicam auctoritatem.

NO-

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

NOTÆ.

1 2 A *Relatensi.*) In prima collectione, *sub h. t, c.* 1. legitur, *Ex Concil. Later.* apud Burchardum vero *l.* 3. *Decreti, c.* 118. & Carnotensem *p.* 3. *c.* 94. & Panorm. *l.* 2. *tit.* 4. *c.* 23. legitur, *Ex Concil. Rhemensi, c.* 6. Sed legendum est, *Ex capitulis Hincmari Rhemensis*, inter capitula enim, quæ ipse edidit, & quibus Magistri & Decani per singulas Ecclesias inquirere, & Episcopo renuntiare debeant, *c.* 18. *t.* 21. *Conciliorum, fol.* 513. ita legitur: " Investigandum similiter, si nihil patrimonii habens quando provectus est ad ordinem Ecclesiasticum, postea emerit prædia, cujus juris sint; quoniam Ecclesiæ, ad quam de nihil habentibus promotus est, esse debent, juxta canonicæ auctoritatis decretum. „ Præsenti vero canoni consonant textus Concilii Carthag. *can.* 35. ibi: " Si quis pauper in aliquem ordinem promotus, aliquid acquisierit: Episcoporum potestati subjiciatur. Similiter placuit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, & cujusmodicunque clerici, qui nihil habent, si promoti tempore Episcopatus, vel clericatus eorum agros, vel cujusmodicunque, ac prædia nomine proprio emerint, tanquam qui dominica bona invaserint, teneantur, nisi utique admoniti ea Ecclesiæ retulerint: sin autem ad eos proprie alicujus liberalitas, vel successio redierit, ex ea facient id quod eorum vult propositum. Sin autem etiam postquam proposuerint, retro convertantur, ecclesiastico honore indigni, ut reprobi judicentur. „ Refertur a Gratiano *in c.* 1. 12. *q.* 3. ad quam canonicam constitutionem respexisse Patres in præsenti, jam notavit Cujacius *hic*, Leo IV. in Concil. Mogunt. sub Rabano, *can.* 8. ubi Patres ita ajunt: " In Concilio Carthaginensi scriptum est, ut Presbyteri, Diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcunque prædia suo nomine comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti Ecclesiæ eadem ipsa contulerint. „ Conc. Aquisgran. sub Stephano V. *can.* 98. Toletan. 9. *can.* 14. quod extat apud Gratianum *in c.* 1. 12. *q.* 4. Concil. Hispal. 1. relatum a Loaysa inter ejusdem Concilii fragmenta, *c.* 5. Concil. Parisiense sub Gregorio IV. secundum collationem Ludovici, *l.* 1. *c.* 14. qui textus postea relatus fuit inter capitularia Caroli, *l.* 5. *c.* 175. & in ejusdem capitul. *l.* 1. *c.* 88. ita legitur: " Si Presbyter post ordinationem aliquid acquisierit, illud observetur, quod in canonibus de consecratis nihil habentibus constitutum est. „ Et *c.* 156. ibi: " Ut unusquisque Presbyter res, quas post diem consecrationis acquisierit, proprias Ecclesiæ relinquat. Hoc etiam, videlicet comparatum ab Episcopis, vel clericis tempore ordinationis nihil habentibus Ecclesiæ esse credi, ad eamque spectare. „ Sic Justinianus constituit, auctore Cedreno *in ejus vita*, cujus constitutionis vestigia extant *in l. Sanctimus C. de sacros. Eccles. l. omnem* 42. §. *de his, authent. licentia, C. de Episcopis & Clericis, Novella* 131. *c.* 13. *c. fixum, v. Postquam,* 12. *q. ult.* Facit vetus formula, quæ reperitur ordine 8. inter veteres formulas, ubi dum refertur charta ingenuitatis, ut aliquis Presbyter ordinetur, & in Ecclesia sibi commissa plebem regat, hæc verba annectuntur, " His quoque subnectere placuit, canonicis admoniti constitutionibus, ut si qua deinceps prædia, vel mancipia tui nominis titulo comparaveris, hoc observari studeas, quod in eisdem decretum esse cognoscitur. „ Illustrant post congestos a Barbosa, *hic*, Baronius *an.* 397. *n.* 53. Azor. *p.* 2. *instit. moral. l.* 7. *c.* 19. *q.* 1. P. Greg. *l.* 1. *partit. tit.* 26. *c.* 2. Chopinus, *l.* 2. *monast. tit.* 3. *n.* 6. Balsamon *in d. can.* 35. *Synodi Carthag.* & *in can.* 31. *Synodi* 6. & *in nomocan. tit.* 1. *c.* 31. Bignonius *in notis ad veter. formul. fol.* 598. Cujac. *hic*, & *in Novel.* 131. 9. *idem est notandum*, & *l.* 1. *feud. fol.* 808. Scipio Gentilis, *l.* 2. *de dom. inter*, *c. fin.* Acosta, *de privil. credit. resul.* 1. *ampliat.* 8. Justelus, *in can.* 32.

2 Impugnatur præsens constitutio.

Sed in contrarium, videlicet in præsenti specie res emptas ab Episcopo, vel Presbytero non esse Ecclesiæ, nec ex aliqua juris præsumptione ad eam spectare, suadetur *ex l. si is in ea* 6. *C. de rei vind. l. ex pecunia dotali* 12. *C. de jure dot. l. ult. C. de servo pignori dat. l. qui aliena* 8. *C. si quis alteri, vel sibi, l. si patronus* 4. *C. commun. utriusque jud. l.* 2. *C. pro socio, l. si maritus* 19. *C. de distrah. pign. l.* 2. *C. si certum petatur, l. si mulier* 21. *ff. de pecul. dotal.* quibus cavetur, rem ex pecunia deposita comparatam, deponentis non esse, ex pecunia dotali, non esse uxoris, sed mariti, quod & late probant Covar. *l.* 3. *var. c.* 3. *n.* 6. & *in c.* 1. *n.* 6. *de testam.* Connanus, *l.* 4. *comm. c.* 17. *n.* 11. Cujac. *in l. licet, C. qui potiores*, & *l.* 5. *observ. c.* 29. Donellus, *l.* 5. *comment. c.* 2. *circa fidem*, Faber, 5. *coniecl. c.* 9. Pacius, *cent.* 5. *q.* 53. Besoldus, *in delinat. iuris. ex l.* 23. *ff. q.* 7. Gibalinus *t.* 2. *de negot. l.* 4. *cap.* 4. *art.* 6. Siguenza, *de clausulis*, Bronchorst. *enantioph. centur.* 2. *assert.* 65. Scipio Gentilis, *ad Apuleium, in apol. fol.* 484. Larrea, *decis.* 91. *per tot.* Igitur non recte in præsenti docetur, res emptas ab Episcopis, vel Presbyteris, ex pecunia, seu fructibus Ecclesiæ, ad Ecclesiam spectare.

3 Refertur & refellitur a glossa.

Ut huic difficultati satisfaciat Glossa in præsenti, & *in c. Apostolicos* 12. *q.* 2. & *in c.* 1. 12. *q.* 3. existimat, specialiter procedere in Ecclesia, quod licet Sacerdos suo nomine rem aliquam ex pecunia Ecclesiæ emat, res ita comparata statim Ecclesiæ fiat, argumento textus *in l. si ut proponis, C. de rei vind.* quemadmodum & dotis favore res ex pecunia dotali comparata dotalis esse dicitur, *l. res* 54. *ff. de jure dot. l. si cum dotem* 22. §. *ult. ff. solut. matrim. l. Imperator* 70. §. *fin. cum l. seq. ff. de legat.* 2. Similiter res empta ex pecunia castrensis peculii, peculiaris dicitur, *l.* 1. *C. de pecul. castrensi militum, l.* 12. Item res ex pecunia pupillari comparata, pupilli est, *l.* 3. *C. de arb. tutel. l.* 2. *ff. quando ex facto tut.* Acosta, *dict. c.* 8. *in princ.* Unde cum Episcopi, vel Presbyteri, de quibus in præsenti, nihil tempore suæ ordinationis habuerint, si postea agros, mancipia, vel similes res comparaverint, creduntur ex pecunia, vel fructibus Ecclesiæ res ipsas quæsiisse, atque ideo eas absque invasionis, vel sacrilegii reatu retinere non possunt, *c.* 1. 12. *q.* 3. *cap. penult. h. t.* Glossam sequuntur Covar. *in c.* 1. *de testam. c.* 7. Cujac. *hic*, Sarmiento *l.* 3. *de reddit. c.* 2. *n.* 4. & ea sententia probari videtur *ex l.* 4. *tit.* 5. *partit.* 5. Ab hac tamen Glossæ interpretatione discesserunt plures docti viri, affirmantes res ex pecunia Ecclesiæ comparatas, non acquiri statim Ecclesiæ, nec in bonis Ecclesiæ a die emptionis censeri, ut docuerunt in præsenti Hostiensis, Joannes Andreas, & Barbatia *hic*, Marsilius 3. *p. de reddit. c.* 23. *n.* 19. atque idem in re ex pecunia dotali comparata, ex textu *in l. ex dotali* 12. *C. de jure dotium, l. ult. C. si res pignori*, docuerunt Faber; *l.* 5. *conject. c.* 9. Cujac. *l.* 5. *observ. c.* 29. & *tr.* 2. *ad Afric. in l.* 23. *de reb. credit.* Genoa, *in conciliat. legum, fol.* 514. Osualdus *ad Donellum l.* 5. *c.* 2. *litt. C.* Mornacius, *in l.* 55. *de jure dot.* Tiraq. *de retr.* §. 32. *glos. un. n.* 10. Noguerol. *alleg.* 7. *art.* 2. & in re empta ex pecunia pupillari, tenuit Faber *ubi proxime*, ubi exponit textum *in dicta l.* 3. *C. arbitrium tutelæ.* Sed omissa hac communi quæstione, utrum videlicet res empta ex pecunia aliena illius efficiatur, cujus erat, quam disputant Larrea, *allegat.* 92. *per tot.* Mancinus *genial. cent.* 2. *c.* 123. Scipio Gentilis *ad Apuleium, fol.* 484. dicendum est, rem ex pecunia Ecclesiæ emptam, ejus fieri, & Ecclesiam habere actionem in rem, quæ aliquando datur ei, qui dominus non est, vel ex speciali privilegio; *l. ult. C. de sacros. Eccles.* vel ex æquitate, *l. in rebus, Cod. de jure dot. l.* 12. *C. de reg. jur.* Sed profecto casus hic in præsenti non deciditur, nec in aliis canonibus sub hoc titulo congestis, ut putavit Solorzanus *t.* 2. *de jure Indiar. l.* 3. *c.* 10. *n.* 34. sed potius in eis agitur de rebus acquisitis ab Episcopis, vel Presbyteris, qui cum tempore suæ ordinationis nihil haberent, postea agros, vel similes res compararunt. Et cum quæreretur, cujus juris essent, seu ad quem spectarent, responderunt Patres, ad Ecclesiam pertinere, ex ea ratione, quia sicut quæsita ab uxore constante matrimonio mariti esse dicuntur, ut vitetur turpis quæstus suspicio, *leg. Quintus Mutius, ff. de donat. inter*, Scipio Gentilis, *dicto l.* 1. *de donat. c. fin.* ita etiam in clericis; quibus omnis negotiatio prohibita est, *cap.* 1. & *per totum, ne clerici, vel monachi*, si quid comparaverint post suam ordinationem, creditur acquisitum intuitu Ecclesiæ; & ita ad Ecclesiam ipsam spectat, ut minus honesti lucri ratio esset, præcipue cum Sacerdotes Ecclesiæ de redditibus vivere debeant, pietatem erga pauperes, non quæsitum quærentes, D. Hieronymus *ad Nepotianum epist.* 2. ibi; " Obsecro itaque te, & repetens iterum, atque iterum moneo, ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia, nec plus habeas, quam quando clericus esse cœpisti, & dicatur tibi; Clerici eorum non proderunt eis. Nonnulli enim sunt ditiores monachi; quam fuerunt sæculares: & clerici qui possideant opes sub Christo paupere, quas sub loculete, & fallaci diabolo non habuerant, ut susciperet eos Ecclesia divites, quos mundus tenuit ante mendicos. *Et paulo post*: Negotiatorem clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. „ *Et* in epist. ad Titum, cap. 10. *ibi*: " His tamen debent esse contenti, qui altario serviunt, ut de altario vivant, sed non ut fiant divites. „ Late differit Joannes de Polemar. *in orat. de bonis clericor.* quæ extat inter acta Concilii Basil. Illustrant prædictam rationem hujus textus Scipio Gentilis *supra*, Acosta *d. ampliat.* 8. Altamiranus, *in l.* 2. *de filiis offic. c.* 16. qui eandem ad Magistratus, & publicos administratores, qui tempore ingressus nihil habent, & postea magnis opibus abundant, extendunt, & variis ampliationibus illustrant. Habebit ergo hoc casu Ecclesia jus tanquam ad rem propriam, ut defuncto Prælato possit eam jure proprio occupare. Concil. Agath. *can.* 48. ibi: " Episcopi de rebus propriis, vel acceptis, vel quicquid de proprio habent, hæredibus suis, si voluerint, relinquent, quicquid vero de provisione suæ Ecclesiæ fuerit, sive de agris, sive de fructibus, sive de oblationibus, omnia in jure Ecclesiæ servari censemus, „ Greg. Magn. *l.* 9. *ep.* 14. ibi: " Sacris canonibus esse noscitur diffinitum, ut in his quæ Antistes Episcopatus tempore acquisierit, non alii, nisi sola succedat Ecclesia. „ Et *l.* 1. *C. Theod. de bonis cler. c. de Syracusana*, 28. *dist. c. res in Episcopatu* 12. *q.* 2. *authent. licentiam, C. de Episc. & cler.* Illustrant, aliis relatis, Barbosa *in c. sint manifestæ*, 12. *q.* 2.

4 Exponitur c. quæsti 17. q. 4.

Ex supra traditis difficilis videtur D. Greg. *l.* 7. *ep.* 33. relatus *in c. quæsti* 17. *q.* 4. ubi quæsti fuerunt apud Gregor. quidam monachi, Abbatem suum castrum, quod in sexaginta pedes extendebatur, sub prætextu fabricandæ Ecclesiæ Joanni Scylaceno Episcopo donationis titulo concessisse. Gregorius decrevit, quod quantum parietes Ecclesiæ ædificatæ intra ambitum continent, Ecclesiæ lucro cedat: quicquid vero extra parietes ejusdem Ecclesiæ esse poterit, ad jus monasterii revertatur. Quod Gregorii decretum difficile redditur ex supra traditis: nam si res comparata ex pecunia Ecclesiæ, vel ejus rebus, lucro Ecclesiæ cedit, quomodo in eo textu Ecclesia constructa in castro monasterii, intra jura monasterii non servatur? Si dicas, in eo textu castrum donatum fuisse ad Ecclesiam construendam, & ideo Ecclesiam ipsam non esse monasterii, expendo in contrarium canonem 15. 8. Synodi, relatum *in c. Apostolicos*, 12. *q.* 2. ubi docent PP. quod si consisterit, Episcopum construxisse monasterium de redditibus Ecclesiasticis, tradat ipsum monasterium eidem Ecclesiæ. Verba sunt: „ Si autem Episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de redditibus Ecclesiasticis, tradat ipsum eidem Ecclesiæ. „ Quæ jura, ut componat Glossa, *in d. c. quæsti*, affirmat posse Ecclesiam locum parietibus circumseptum sibi vindicare, sed Ecclesiam ipsam ad monasterium, in cujus castro constructa erat, pertinere; & ita textum illum mire convenire cum d. cap. *Apostolicos*, Glossam sequitur Archidiaconus *ibi*. Sed tunc difficile est, quod in ultimis verbis d. can. 15. 8. Synodi statuitur, ibi: „ Si vero de propriis rebus, aut de aliis quibusdam conventionibus habeat, id secundum propriam potestatem, & voluntatem omni vita sua, & post fidem vitæ dimittas, & conferat hoc quibuscumque voluerit: non tamen sæculare diversorium fiat. Quæ verba omisit Gratianus, *in d. c. Apostolicos*, referunt autem Severinus *in ipsa* 8. *Synodo*, Ant. Aug. *lib.* 14. *epist. tit.* 5. *c.* 1. & *lib.* 2. *de emend. Gratiani, dialog.* 6. Vel enim in his verbis agitur de monasterio ex rebus Ecclesiæ ab Episcopo constructo, & tunc certum est, ad Ecclesiam ipsum spectare: vel ex fructibus ad Episcopus spectantibus, & etiam eo casu, juxta præsentem textum, & supra tradita, ad Ecclesiam spectat: Ergo non recte ibi docetur, Episcopum posse monasterium ita constructum tradere cui voluerit. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, in primo casu ipsius canonis, relato a Gratiano *in d. c. Apostolicos*, monasterium ex rebus Ecclesiæ constructum, ad Ecclesiam spectare, unde verbum illud, *tradat*, exponit Glossa, id est subjiciat juri Ecclesiæ; & Archidiaconus interpretatur, non tradat, id est, non auferat: in secundo vero casu a Gratiano omisso, relato vero a Vinnio, & Antonio Augustino, agitur de monasterio ab Episcopo constructo ex bonis propriis patrimonialibus, vel adventitiis: quo casu tanquam patronus ipsius monasterii potest ipsum Ecclesiæ, vel alii pio loco, cui voluerit, donare, dummodo in laicorum habitationem, vel diversorium non convertatur.

CAPUT II.

Ex a eodem.

b PResbyter cum c diœcesim tenet, de eis, quæ superemerit, ad ipsius Ecclesiæ d nomen scripturam faciat, aut ab ejus ordinatione discedat.

NOTÆ.

1 a EX *eodem.*) In prima collectione, *sub h. t. c.* 2. legitur, *Ex Conc. Arausic.* Rectius tamen Burchardus *l.* 3. *Decreti, c.* 119. Carnot. 3. *p. Decreti, c.* 95. Gratianus *in c. ult.* 12. *q.* 4. citant verba hæc ex Concil. Agathensi, *can.* 51. & merito; nam in ipso Conc. post can. 53. relatum a Gratiano *in c. quicquid* 12. *q.* 2. eadem serie rerum Ecclesiæ retenta, sub hoc summario de eisdem, ut quicquid emerint, in nomine comparent Ecclesiæ, referuntur illa verba: „ Presbyter dum diœcesim tenet, de his quæ emerit, ad Ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab ejus, quam tenet, Ecclesiæ ordinatione discedat. „ Eadem verba reperiuntur *in can.* 8. *Conc. Epaunensis*. Conc. hoc Agathense, temporibus Alarici Regis Ariani, auctoritate Cæsarii Arelatensis Episcopi, Provinciæ Primatis celebratum fuit ad collapsam ecclesiasticam disciplinam restituendam, ut constat ex præfatione ipsius Concilii; & Cæsarium in eo præfuisse constat ex can. 73. Conc. Meld. ibi; " S. Cæsarius Ecclesiæ Arelatensis, cum aliis 35. Episcopis, omnes inquiunt: Deinceps clerici, sive laici, Judæorum convivia evitent. „ Congregatum fuit anno 506. 3. idus Septembris.

2 b *Presbyter.*) Idest, Episcopus, ut in textu antecedenti.

3 c *Diœcesim.*) Diœcesis *in notitia Imperii*, & passim *in Imp. constit.* accipitur pro administratione multarum simul provinciarum, quæ in unum coactæ per Præfectos Prætorio, & eorum vicarios regebantur, *l.* 14. *C. de feud. patrim.* ibi: " Omnes in quacumque diœcesi, aut quacumque provincia, vel civitate. „ Et *l.* 9. *de legat. & decret. legat. C. Theod.* ibi: " Sive integra diœcesis in commune consuluerit, sive singulæ interesse voluerint provinciæ, convenire. „ Sic etiam in actis Conc. Constantinop. 1. *can.* 2. & in actis Conc. Ephesini: " Episcopi ex diversis diœcesibus, ac provinciis congregati. „ Et *can.* 8. ejusd. Synodi; " Illud autem & in aliis diœcesibus, & quæ sunt ubique provinciis servabitur. „ Et in Chalced. *can.* 9. & 17. & ibi, Balsamon; " Diœcesis est, quæ multas sub se habet provincias. „ Innocent. I. Rom. Pontifex *in ep. ad Alexandrum Antiochenum Episcopum*, quæ inter illius decreta extat in codice Canonum Ecclesiæ Romanæ, *c.* 45. Revolventes auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne diœcesim facerdotibus, esse necessarium custodire, quod super diœcesim suam, & prædictam Ecclesiam, non super aliquam provinciam, recognoscitur constitutum. Et *l.* 34. *C. de Episc. aud.* Africanæ etiam diœcesecos meminit Justin. *Novel. de Afric. Eccles. ad Aust. Salomonem Pont. Africæ, & l. un.* §. 5. & 7. *C. de officio Præf. Prætor. Affric. & de omni ejusdem diœcesecos statu*; & Villelinus Tyrius *l.* 13. *bel. sacr. c.* 1. Hincmarus Episcopus Rhemensis diœcesis *c.* 4. ibi: " S. Romana Ecclesia plures Metropolitanos in speciali sua diœcesi habet. Similiter & Alexandrina Ecclesia in sua diœcesi. Sed & Antiochena Sedes nonnullos Metropolitanos in sua diœcesi habet. „ Interdum tamen diœcesis vox pro provincia usurpata est, ut apud Hincmarum *ep.* 5. " Dilectis fratribus, & venerabilibus Episcopis Rhemorum diœcesecos. " *Et* ep. ad Nicolaum Pontificem Roman. „ Non solum diœcesis, verum etiam parochia mea, inter duo Regna, sub duobus Regibus habetur divisa. „ Nonnunquam etiam accipitur in notione ea, quæ hodie sumitur pro Episcopatu, seu territorio Episcopi; ut apud Sidonium Appollinarem *l.* 6. *ep.* 16. " Ita populos excessu Pontificum orbatos tristis intercisæ fidei desperatio premit, nulla in desolatis cura diœcesibus, parochisque. „ Et passim *in collat. Carthag. c.* 65. 117. & 125. Interdum & pro parochiis, quæ multæ in diœcesi, ut *hic*, & *can.* 53. *hujus C. sup.* Vide Sirmundum *in notis ad Sidonium*, & Joann. Filesacum *l. de parœc. orig. c.* 1. *ad finem*, Morinum *l.* 1. *exercit. c. fin.*

d *Ad Ecclesiæ nomen.*) Idest in Ecclesiæ nomine emat, ut *in l.* 2. *ff. quando ex facto tut.* nam licet quomodocumque ematur, ad jus Ecclesiæ spectet, tamen ut omnis litis occasio amputetur, & facile constet ex pecunia Ecclesiæ, vel ejus fructibus id emptum esse, jubent Patres, ut instrumentum nomine Ecclesiæ scribatur, quia tali instrumento standum est, & ei acquisitum esse, cujus nomine confectum est, creditur, *l. cum prædibus, C. de prob.* Apulejus, *in apolog.* ibi; *Pudet illud nomen in tabulis esse.* Ubi notavit Gentilis *fol.* 485.

CAPUT III.

Ex epistola Pii a Papa.

UT unusquisque Presbyter res, quas post dies consecrationis acquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat.

NOTÆ.

1 a *Pii Papa.*) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub h. t. c.* 3. sed rectius Burchardus *l.* 3. *Decreti, c.* 121. Carnotensis *p.* 3. *Decreti, c.* 96. Gratianus *in c.* 1. 12. *q.* 3. citant textum hunc ex Conc. Carthag. 3. temporibus Siricii Pontificis celebrato, non tamen in præsenti refertur aliquis canon ipsius Concilii, sed summarium can. 49. Verba autem referuntur a Gratiano *in d. c.* 1. & *in C. canonum Eccles. Afric.* notis illustrato a Justello, ita leguntur *can.* 32. " Item placuit, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus vel successione cognationis obvenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobi judicentur. „ Causam autem hujus sanctionis, seu canonis, ut constat ex Baronio *anno* 397. *n.* 53. Severino Binio *t.* 1. *Conc. in notis ad ipsum can.* 49. ea fuit, quod cum reddita Ecclesiæ pace, sedatoque Arrianorum tumultu, Ecclesia ubique bonis afflueret, complures ex ipsis qui eidem Ecclesiæ ministrabant, pietatem in quæstum convertentes, studio sanctitatis, & cura pauperum abjectis, ardore dumtaxat collligendi divitias flagrabant. Quare PP. in præsenti Conc. statuerunt, ut Ecclesia sibi vindicet ea bona, quæ clericus ex rebus ejus intuitu quæsitis comparavit: eosque tanquam rerum Ecclesiæ invasores teneri, si ea non restituant, sanxerunt. Quæ posteriora verba difficilia videntur ex eo, nam constat, invasorem esse, non qui propria tenet, sed qui aliena ingreditur, *l. invasor* 5. *C. unde vi*: unde & invadere negotia, dicitur *in l.* 5. *ff. de obl. & act.* Faciunt textus *in l.* 1. §. *sectus, ff. de usuris, lib.* 3. §. *fin autem, ff. de vi, & vi*; quo sensu accipitur Conc. Carth. 3. *can.* 38. in illis verbis: " G. plebem, quam invaserat, usque hodie commonitus, secundum quod fuerat statutum, relinquere contemnit. „ Extat *in c. patimur* 11. *q.* 1. Conc. Aurel. 3. *can.* 21. ibi: " Si quis res Ecclesiæ debitas, vel proprias facerdotis horrenda cupiditate occupaverit. „ Conc. Meld. *can.* 61. sub Sergio, Aurelian. 4. sub Vigilio, *can.* 25. Sed Episcopus, Presbyterve dominium habet fructuum proprii beneficii, ut infra dicemus, *c. fin.* Ergo definendo quæ sua sunt, invasores dici non debent. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, Episcopos, vel presbyteros retinentes bona empta ex fructibus sui beneficii, vere invasores non esse, quia dum vivunt, earum rerum usufructu potiuntur, detinendo tamen bona Ecclesiæ propria, aut saltem debita, quasi invasores judicari. Quam inproprietatem hujus invasionis satis expresserunt Patres in præsenti canone, ibi: " Tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur obnoxii. „ Ubi verbum, *tanquam*,

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

non eos vere invasores, sed quasi invasores esse significat, ut colligitur *ex leg. pecuniam 36. ff. de rebus credit. capit. solitæ, de major. & obed.* ubi Glossa *verbo Tamquam*; plura Barbosa *verbo Tamquam*. Pro qua sententia expendi potest ratio Conc. Parisiensis sub Greg. IV. & Ludovico, *l. 1. c. 16.* ubi ratio præsentis sanctionis exprimitur per hæc verba: " Quoniam multos presbyterorum occasione taliter emptarum rerum Ecclesias, quibus præsunt, spoliasse, & a suo monasterio multis modis exorbitasse, & se diabolo mancipasse, multosque laicorum ex hoc facto in damnationis scandalum, & perditionis protraxisse cognovimus. „ Et si verbum *tamquam*, cum proprietate accipiatur, adhuc dici potest, clericos in præcepti specie esse invasores, non quia bona Ecclesiæ actu propria, sed illi debita usurparunt, ex Conc. Aurel. 3. *can.* 22. in illis verbis: „ Si quis sacerdos res Ecclesiæ debitas, vel proprias horrenda cupiditate occupaverit, retinuerit, aut a potestate ex competitione perceperit, si eas non restituerit, nullis rebus excusatur. „ Quare cum bona empta a presbyteris in præsenti specie Ecclesiæ acquisita essent, recte docetur, presbyteros ea malo animo detinentes, invasionis crimine teneri.

C A P U T IV.

Ex Concilio a *Rhemensi.*

INquirendum est, si quis Presbyterorum de redditibus Ecclesiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium alieno nomine res comparavit; quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis debet: quoniam hoc sacrilegium est, & par crimini Judæ furis, qui sacras oblationes asportabat, & furabatur.

N O T Æ.

1 a *Rhemensi.*) Ex hoc Concilio citatur textus hic in prima collectione *sub h. t. c. 6.* & a Burchardo *l. 3. Decreti, c.* 123. Carnotensi *p. 3. c.* 93. Sed verius credo transcriptum esse ex Capitulis Hincmari Rhemensis, ut textus *in c. 1. h. t.* ubi præsens textus reperitur in hæc verba: „ Inquirendum, si occasione hujus præcedentis capituli *quod extat supra* in c. 1. „ aliquis Presbyterorum ab hinc de redditibus Ecclesiæ, vel oblationibus, ac votis fidelium alieno nomine res comparaverit, & ibi structuras fecerit, vel quæ ad Ecclesiam pertinent, ibi collocaverit, & mulierum frequentiam inibi fieri permiserit, vel quod turpius est, tales mulieres ibi habuerit, quæ lanificium suum exerceant, & curam domus habeant, & ad eadem loca presbyter incongrue recurrerit, frequentaverit, vel manserit; quoniam contra decreta canonum hoc malum agitur, a quibus perpetratur, quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel quilibet sub regula fœnus exercere debet; multo minus autem fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis; quoniam hoc agere sacrilegium est, & par crimen Ananiæ, & Saphiræ, atque Judæ furis, qui sacras oblationes quæ ad usus fidelium, ac pauperum mittebantur, asportabat, & furabatur. Nam aliud est sine dispendio Ecclesiæ amicis, vel pauperibus, parentibus, aut quibuslibet incestuosis (*barbare pro* indigentibus) ex charitate cum mensura, & ratione subvenire, vel adjutorium ferre; & aliud cum destructione Ecclesiæ, vel dissipatione facultatum ecclesiasticarum, quasi furtim, imo furtim, quæ Ecclesiæ esse debuerant, & usibus illius, ac pauperum, seu hospitum impendi, carnalium carnaliter usibus sine divino respectu inservire: & de nihil habentibus promotus Presbyter non præsumat, quæ de facultatibus Ecclesiæ comparaverit vendere, vel quasi ad casum Dei tradere, nisi ad Ecclesiam, cujus propria esse debet, sine consulto Episcopi, „ ex quibus verbis aperte constat, in præsenti agi de clericis, qui structuras, idest fabricas, ut *in l. 1. Cod. de excusat. artif. leg.* 10. negotiationis causa, ubi mulieres lanificium facerent, fœnusque exerceretur, fecerint; quæ omnia reprehensione digna censuerunt PP. in præsenti. Tum quia clerici fœnus, aut similem negotiationem non debent exercere suo, vel alieno nomine, *cap. ult.* 46. *d.* Tum quia illis familiaritas cum fœminis prohibetur, ut probavi *in cap.* 1. *de cohabit. clericorum.* Tandemque quia domos illas, seu fabricas, & bona in eis illata detinendo sacrilegii, aut invasionis crimen committunt, ut faciebat impius Judas, qui sacras oblationes exportabat, & furabatur, ut refertur *Joannis c.* 12.

C A P U T V.

Ex Concilio a *Toletano.*

SI quis sane clericorum agella, vel *b* vineolas in terra Ecclesiæ sibi fecisse probabitur sustentandæ vitæ causa, usque ad diem obitus sui possideat. Verum post suum decessum Ecclesiæ restituat, nec testamentario, aut successorio jure cuiquam hæredum, *c* proharedumve relinquat, nisi forsan cui Episcopus *d* pro servitiis, ac præstatione Ecclesiæ largiri voluerit.

N O T Æ.

1 a *Toletano.*) Secundo videlicet, *can.* 4. ut habetur in prima collectione, *sub h. t. c.* 7. & in ipso Concilio apud Loaysam, *fol.* 90. Concilium hoc Toletanum celebratum fuit anno 5. Regis Amalarici, circa tempora Joannis II. Æra 365. idest, anno Christi 527. ut referunt Loaysa *in notis ad ipsum Concilium*, Sahabedra *in chronic. Goth. c.* 10.

2 b *Vineolas.*) Ut *in l. prædia*, §. *liberto, ff. de instruct. legat.* quæ juxta juris principia solo cedant, & per consequens in dominio sunt Ecclesiæ, *l. adeo*, §. *Titius, ff. de acquir. rerum dominio, l.* 2. §. *de arbore, ff. de rei vind.* §. *si Titius, Inst. de rerum divisione.* Illustrant Institutarii *ibi*, Hieronymus Magius *l.* 4. *miscel. c.* 7. & si fuissent meliorationes in aliis rebus Ecclesiæ factæ, etiam ad Ecclesiam spectarent, quia creduntur factæ ex fructibus beneficii, late probat Garcia *de expensis, c.* 11. *n n.* 71.

3 c *Proharedum.*) Proharedes dicuntur, veluti bonorum propossessores, & fideicommissarii, ut in Romana Synodo *can.* 3. ibi: " Hanc pœnam placuit hæredes, proharedesque respicere. „ Apud Ivonem *p.* 6. *Decreti c.* 131. ibi: " Nulli hæredum meorum, ac proharedum nec cuiquam personæ alii quicquam debeat servitutis. „ Notavit Cujacius *hic.*

4 d *Pro servitiis.*) Cum res donanda modicæ erat æstimationis, alias nec donatio remuneratoria rerum Ecclesiæ ab ejus Prælato fieri potest, ut probavi *in c.* 2. *de don.*

COMMENTARIUM.

IN his omnibus canonibus a Raymundo compilatis *sub h. t. de peculio cleric.* agitur non de patrimonio proprio a majoribus habito, aut aliunde quæsito clericorum: sed de bonis intuitu Ecclesiæ aquisitis, & fructibus perceptis ex proprio Episcopatu, vel beneficio; peculium enim dicitur omne id, quod e converso clerici cujuscumque conditionis, aut gradus aliunde, quam ex Ecclesia, seu clericatu, ejusve occasione quæsierunt, & quasi seorsim ab Ecclesiæ rebus habent. Quo in sensu Romani peculium non id tantum, quod filii familias, servire habebant separatim a rationibus paternis, vel dominicis, ut *in tit. ff. de peculio*, appellabant; verum & pecuniam receptitiam, quam marito dote data mulier sibi retinebat, nec ad virum transmittebat peculium dicebant, *l. si ego*, §. 3. *ff. de jure dotium, l. donationes* 31. §. 1. *ff. de don.* imo id, quod liberi homines, patresque familias seorsim ab aliis facultatibus sui præsidii causa supponebant, ut belli necessitate ingruente, vel alia simili eo uterentur, peculium appellabant, *l. si chorus*, §. 1. *ff. de legat.* 3. & generaliter omne patrimonium peculium dici solet, *l. cum poterit* 16. *ff. ad Trebellianum*: & peculium dicitur quasi pusilla pecunia, *l.* 5. §. *pen. ff. de peculio*: quo sensu vox illa etiam accipitur *in l.* 4. *Cod. Theod. de veteranis.* Illustrat pluribus D. Josephus de Retes *lib.* 5. *opusc. c.* 1. Albericus Gentilis *in lect. Virg. c.* 2. De hoc peculio proprio clericorum a majoribus recepto, sive aliunde profecto, seu acquisito, nihil in hoc titulo cavetur, quia de eo, ut ceteri homines, de bonis suis ad libitum in vita, vel in morte disponere possunt, *c. Episcopi*, 12. *q.* 2. *c.* 1. *c. relatum*, 5. *de testamentis.* Agitur ergo in præsenti titulo de fructibus, & bonis ex oblationibus fidelium intuitu Ecclesiæ, acquisitis, & cujus juris sint, videlicet an Ecclesiæ, an Episcopi, vel Presbyteri, qui in ipsa Ecclesia intitulatus est; ut ita cognoscatur, an de illis disponere possint donatione, juxta titulum antecedentem: an testamento, juxta subsequentem? Et quidem circa jus quod habent clerici in fructibus sui beneficii, & Episcopi Episcopatus, variæ sunt Interpretum opiniones, quas singillatim examinat Sarmiento *de redditibus part.* 2. *cap.* 1. & refert Hurtado *de congrua sustent. p.* 1. *l.* 1. *resolut.* 1. *per totum*; ex quibus tres a Doctoribus magis receptas reperio.

Prima sententia est negativa, videlicet Episcopos, seu clericos beneficiarios non habere dominium fructuum, quos intuitu Ecclesiæ percipiunt: pro qua sententia facit primo, quod quicquid clerici habent ex bonis Ecclesiæ, patrimonium Christi dicitur, *c. cum secundum, de prebend. c. tua nobis* 26. *de decimis*: & proprietas pauperum appellatur *in c. fin.* 16. *q.* 1. sed dominium ejusdem rei penes duos eodem tempore esse non potest, *l. si ut certo* 5. §. *si duobus, ff. commodati*: ergo dominium fructuum beneficii, seu Episcopatus, non potest esse eodem tempore penes Christum Dominum, pauperes, & beneficiarium, seu Episcopum. Secundo, nam si Episcopi, sive clerici, verum dominium in fructibus sui beneficii haberent, eos distribuendo in profanos usus furtum non committerent, *l. 1.* §. *fin. ff. de furt.* sed clericis non solum furtum, verum & sacrilegium committunt prædictos fructus in profanos usus erogando, *c. fin.* 16. *q.* 1. D. Hieronymus relatus *in princ.* 21. *dist.* ibi: " Aliena rapere intelligitur, qui ultra sibi necessaria retinere probatur. „ Alia juris loca congerit Aquil. Statius *ejusd. ad Navarrum*; adducta ab ipso Navarro *ad canonem q.* 3. Ergo quia hujusmodi fructuum non domini, sed tantum dispensatores, & procuratores sunt, ut dicitur *in c. expendit* 13. *c. videntes* 16. *c. Episcopus* 23. *c. res Ecclesiæ* 26. 12. *q.* 1. *c. Episcopus* 7. 10. *q.* 1. *c.* 1. *de donat.* Tertio, quia clerici non possunt amplius ex his fructibus percipere, quam necessaria ad victum, *c. satis, est, c. Episcopus* 7. 10. *q.* 1. *c. duo sunt* 7. *vers. illi enim, c. Episcopus* 23. 12. *q.* 1. D. Bernardus *ep.* 40. ibi; " De altari non licet comparare aurea fræna, & sellas depictas. Et *infra*: Quicquid præter necessarium victum, & simplicem vestitum retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est. Et ep. 42. Clamant nudi, clamant famelici, necessitatibus nostris detrahitur quicquid vanitatibus vestris accedit. „ Et super Cantica *serm.* 3. *col. pen.* ubi reprehendens clericos, qui ex fructibus ecclesiasticis egenos non alunt, ait: " Duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiant, & sacris in suis vanitatibus, & turpitudinibus abutantur. „ D. Hier. relatus a Gratiano *in princ.* 44. *dist.* ibi: " Tibi sacerdos de altari vivere permittitur, non luxuriari. „ Quæ omnia cum conveniant nudum usum obtinentibus, videtur fatendum, Episcopos, & beneficiarios tantum usum habere in bonis beneficiorum, quod jus illis tribuunt Glossa *verbo dissentit vam, in c. cum olim* 7. *de rerum permutatione*: & *verbo Obitus, in c. fin. de peculio clericorum*, Archidiaconus *in c. Episcopi*, 12. *q.* 1. quod & pluribus fundamentis adstruit Marcus Ant. Colum. *de bonor. Eccles. origine c.* 23. *per totum*, 3. *p.* Tandem quia si clerici domini essent, de illis fructibus ad libitum disponere possent, tam in vita, quam in morte, ex regula legis in re mandata, *Ci mandatat*: sed nec viventes possunt vane, & profuse redditus beneficiorum expendere, imo si id fecerint, peccare lethaliter, & ad restitutionem tenere, quindecim fundamentis probat Navarrus *in tract. de reddit. q.* 1. *n.* 14. & *in apolog. q.* 2. *monit.* 38. & 39. Nec testamento de eis disponere posse, constat *ex c.* 1. *c. cum in officiis*, *c. quia nos, de testam.* Igitur quia non sunt domini hujusmodi fructuum. Hanc sententiam, videlicet beneficiarium non habere verum dominium fructuum sui beneficii, sed tantum esse dispensatorem talium bonorum, ita ut præter honestam sustentationem ex justitia teneatur resi tuos in opera pia impendere, tenuerunt Navarrus *de reddit.* Gratianus *in c. nulli*, §. *si ego*, 12. *q.* 1. Archid. *in c. Episcopus*, 12. *q.* 1. Comitol. 1. *responf. q.* 70. Pelagius *de planctu Eccles. lib.* 2. *art.* 8. Ulvaldensis *tom.* 3. *lib.* 4. *c.* 43. Major *in* 4. *dist.* 14. *q.* 16. & 17. Turrianus *ep. prolix. de reddit.* quam Navarrus prædicto suo operi intexuit, Lessius *de justitia c.* 4. *n.* 42. pro quibus faciunt P. Blesensis *ep.* 20. " Non militibus, sed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi, cujus ipse non dominus, sed tutor est, ut misereatur, & commodet ad usus egentium, tanquam testamentarius dispensator. „ Isidorus Peluziota *lib.* 5. *ep.* 21. & 79.

6 Contraria sententia probatur.

Secunda sententia, quæ affirmat, Episcopos, & clericos habere verum dominium in fructibus, quos ex suis beneficiis acquirunt, probatur sequentibus fundamentis. Primo de facto *ex c. un. de cleric. non resident. lib.* 6. Trid. *sess.* 22. *de reform. c.* 3. & *sess.* 23. *c.* 1. ubi statuitur, clericos divinis officiis non interesentes distributiones ecclesiasticas non lucrari, nec eorum dominium adquirere quod item sanxerat Concilium Lateranense sub Leone X. *sess.* 9. Ergo si resident, illas suas faciunt. Nec satisfacies si dicas, jus regulare constitui erga hujusmodi distributiones; nam cum titulo ecclesiastico percipiantur, nihil interest quod ad dominium sub nomine fructuum, vel distributionum percipiantur, ut contra Navarrum defendit Sarmiento *de reddit.* 4. *p.* 10. *n.* 1. Secundo faciunt textus *in c.* 2. *de fideiuss. c.* 2. *de arbitr.* ubi jubetur, ut ex fructibus inopis beneficiarii ejus debita exsolvantur; quorum si dominus non esset, debitum solutum repeti posset per Ecclesiam, ex regula legis *si alieni* 78. *ff. de solut.* Igitur quia hujusmodi fructuum domini sunt. Tertio, nam id quod commune est, meum est, quatenus ad dispositionem partis meæ, *l. servi electione* 5. §. *Labeo, ff. de legat.* 1. *l. in re communi* 25. *ff. de servitt. urban. l. pupillus* 239. §. *fin. ff. de verb. signif.* ergo etiamsi bona Ecclesiæ ejus in cunabulis communia essent, tamen quoad portionem clericis debitam dominium obtinebant; & multo magis post divisionem obtinent, cum per divisionem, & ad judicationem dominium acquiratur, §. 1. *Institut. de offic. judiciis*, cum addactis a Sarmiento *d. c.* 1. *n.* 4. Deinde non modicum juvant textus *in c. venerabilis* 7. *de except. c. pro illorum* 22. *de probend.* ubi beneficium clerici proprium dicitur, & ejus redditus sui dicuntur *in c. fin. de his quæ fiunt a majori parte*; suum vero cuique, id est, quod in ejus dominio habetur, *l. un. C. de thesauris, lib.* 10. Nec absurdum est, ut redditus ad dominium beneficiarii pertineant, quando ipsum beneficium, cui accedunt, titulo dominii retinetur, *ex d. c. pro illorum* 22. faciunt etiam textus *in c. una de cleric. egrot. lib.* 6. in illis verbis, *Proventus Prælatorum*, si observemus genitivi adjectione dominium significari. & Trid. *sess.* 23. *c.* 1. *de reformat.* & *sess.* 24. *c.* 12. ubi docetur, certis in casibus beneficiarios suos fructus non facere. Igitur illis exceptis, Episcopi, & beneficiarii fructus ecclesiasticos lucrantur. Tandem, nam ipsorum fructuum natura tale dominium non refugit, aut respuit; siquidem constat, beneficia ex decimis a fidelibus præstandis, & possessionibus ab eis oblatis erecta fuisse, ut probant Bellarminus *to.* 1. *controv. lib.* 1. *de clericis, c.* 25. Marcus Ant. Colum. *d. c.* 16. *n.* 1. Decimæ autem etiam in lege veteri Levitis a Domino datæ fuerunt, *Numer. c.* 18. ubi notanda sunt verba illa, *filius Levi dedit omnes decimas*, quæ innuunt, fuisse concessas ratione dominii: nam verbum *dare*, dominii translationem significat, *l. ubi autem* 57. §. *ult. ff. de verb. oblig.* & in lege gratiæ dominii titulo clerices decimas percipere, constat *ex c. tua nobis* 20. *de decimis*. Possessiones etiam eo animo a fidelibus Ecclesiæ donari, ut in ejus, & Prælatorum dominium transeant, liquet ex Clementina *quia contingit, de relig. domib.* Trid. *sess.* 22. *de reformat. c.* 6. unde hanc sententiam tenuerunt cum D. Thoma 2. 2. *q.* 85. *art.* 7. Sotus *de justitia, lib.* 10. *q.* 41. *art.* 3. Covarr. *in c. cum in offic. n.* 6. *de testam.* Sarmient. *d.* 4. *p. c.* 1. *cum seq.* Molina *de primogen. lib.* 2. *c.* 10. *a n.* 48. Thomas Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. c.* 20. *n.* 24. plures relati ab Hurtado *de congrua sustent. dicta resol.* 1. Trullench *in Decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 2. *dub.* 6. Vasquez *in opuscul. de reddit. c.* 1. §. 2. *dub.* 1. *n.* 27. Prado *tom.* 1. *Theolog. moral. c.* 13. *q.* 7. Theophylus Raynaudus *tom.* 12. *tract. multa e bon. Eccl. fol.* 584. Barbosa *lib.* 3. *juris Eccles. c.* 17. *n.* 9. & *in c. quia tua* 12. *q.* 1. fuse, & docte post hæc scripta editus D. Josepus de Retes *de donat. c.* 11. *per totum*, Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 31. Lugo *de justitia, disput.* 4. *sect.* 1. *n.* 2. Castropalao, Villalobos, & alii, quos refert & sequitur Hieronymus Garcia *in summa, tract.* 1. *difficult.* 4. *dub.* 1. Tertia sententia parum a priori differt; siquidem Episcopos & beneficiarios tantum usurarios, vel usufructuarios esse admittit.

7 Responde-tur fundamentis negativæ.

Sed retenta secunda sententia, quæ verum dominium fructuum Episcopis, & ceteris clericis tribuit, non obstant prioris sententiæ fundamenta. Non primum, cui ut satisfaciamus, notandum est, dominium triplex esse, Primum absolutum & plenum, quod tantum Deus, ut Dominus universalis in omnibus rebus obtinet: secundum vero nuncupatur medium, quod homo in suis rebus ad disponendum de illis habet: tertium vocatur infimum, quod habet Rex in bonis subditorum ad dispensationem pro communi utilitate. Unde dicendum est, textus *in d. c. cum secundum, c. tua, de decim. c. cum ex eo, de elect. in* 6. accipi de dominio pleno, & absoluto: at vero in præsenti agimus de dominio medio; unde nihil impedit, quin in fructibus Ecclesiasticis Deus dominium absolutum, beneficiarii vero dominium medium obtineant. Nec obstat secundum fundamentum negativæ sententiæ, deductum ex auctoritatibus D. Hieronymi, Bernardi, & aliorum; nam textus illi procedunt tempore primitivæ Ecclesiæ, cum bona omnia in communi possidebantur, ante divisionem sancti Simplicii, de qua *in c. quatuor, c. de redditibus*, 12. *q.* 2. quam temporum distinctionem, & varietatem illustravi *in cap.* 1. *cap.* 5. *de prebend.* & novissime juxta diversitatem temporum, & provinciarum illustrat D. Josephus de Retes *d. cap.* 12. Cum enim adhuc bona, quæ in communi possidebantur, divisa non essent, si ex eis Episcopi, aut clerici ultra sibi necessaria percipiebant, furtum perpetrabant. Ad idem tempus referendi sunt textus *in d. c. Episcopus* 7. *c. duo sunt*; nam cum adhuc beneficia instituta non essent, non poterant clerici ex bonis ipsis communibus ultra necessaria sibi accipere; postquam vero beneficia instituta fuerunt, veri domini sunt fructuum ipsorum. Nec obstat ultimum fundamentum, cujus duæ sunt partes. Prima negat clericis facultatem disponendi inter vivos: altera eamdem facultatem negat morientibus; sed non exinde deducitur, clericos dominium fructuum non habere. Sunt quippe clerici domini redditum suorum beneficiorum, sed impediuntur de eis in profanos usus disponere, quia facultas disponendi de ipsis restricta fuit per sacros canones, ita ut nec testamento, nec inter vivos de his, quæ superfunt, disponere possint, ut dicemus *in tit. seq. c.* 1. *cum in officiis*. Nec novum est, ut qui dominium alicujus rei habet, de ea disponere non possit *ex principio, & toto titulo Institut. quibus alienare licet*; quod contingit fideicommissario, qui ante restitutionem dominus est, *l. fin.* §. *sin autem, C. communia, de legat.* in servo, cui sub conditione libertas relicta est, qui interim hæredis est, licet ab ipso alienari non possit, *l. generaliter*, §. *sub conditione, ff. qui & a quibus, l.* 1. §. *in servitt., ff. ad Syllanianum.* Unde recte dominium fructuum beneficiorum stare potest penes clericos, licet dispositio limitata, & restricta sit per sacros canones. Improbandus tamen est Navarrus *ubi supra*, qui censuit, clericos profane expendentes, in vita fructus proprii beneficii, ad restitutionem teneri; nam si restituere deberent prædictos fructus, maxime quia res alienas, aut injuste possessas alienarent, vel in alios usus, quam eos, ad quos destinatæ erant, consumerent: quibus ex capitibus restitutionis obligatio nasci solet, *c. si res aliena* 14. *quæst.* 6. Quod autem neutra ex his rationibus clerici teneantur, ex eo evincitur, quia fructus isti ratione dominii ad ipsos pertinent, ut probatum manet; & percipiunt eos justo titulo, videlicet divisionis, & adjudicationis, cujus sunt participes mediante canonica institutione: nec eo casu, quo in profanos usus expendunt, peccant contra legem justitiæ, sed tantum contra legem charitatis, juxta quam strictius ipsi tenentur superfluum in pauperes erogare, quam laici. Facit etiam, nam si ipsi contra justitiam peccarent, daretur actio Ecclesiæ, vel pauperibus ad rescindendam ipsam alienationem, & bona recuperanda, ut contingit fideicommissario in casu supra relato; sed nulla actio competit Ecclesiæ, vel pauperibus ad recuperanda bona ita profuse expensa: igitur quia talis dissipatio non fit contra legem justitiæ, & per consequens non manet restituendi obligatio. Prosequuntur Sarmientus *ubi supra*, Hurtado *de congrua sustent. resol.* 1. *per totum*. Manet ergo, dominos esse bonorum, quæ intuitu Ecclesiæ acquisierunt, & nullo modo donationes, similesve alienationes ab eis factas irritari posse, licet verum sit, eos mortaliter peccare contra præceptum charitatis, profuse dissipando, ut pluribus relatis docet Solorzanus *tom.* 2. *de jure Indiarum, l.* 3. *cap.* 10. *num.* 26. Omnino videndus est D. Josephus de Retes *in aureo tractatu de donationibus, c.* 12. *per totum*.

8 Clericos non esse dominos fructuum probatur.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.